

Abstract. *The question of the essence of innovative activity of the system of higher education in modern conditions and the place of the modern institution of higher education (ZVO) in it is investigated. The characteristic features of the organization of innovation activity are generalized. The main prospects for the introduction of innovative activities in the teaching of disciplines are identified.*

Key words: *higher education, free economic zone, innovative activity, e-learning.*

ЕТИЧНИЙ ВИМІР ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

О.В. МАРУЦАК,
канд. філос. наук,
старший викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Розглянуто етичний вимір глобалізаційних трансформаційних процесів. Встановлено, що глобалізація у цілому долає обмеженість індивіда щодо його оточення, стандартів, традиційного способу життя. Проаналізована моральна поведінка індивіда в умовах глобалізованого суспільства, яка вимагає від людини робити складний вибір між різними життєвими і ціннісними альтернативами. Глобалізація не тільки розширює горизонти життєвих можливостей, але й породжує розгубленість у самоідентифікації індивіда.*

Ключові слова: *глобалізація, глобальна етика, культура постмодерну, етика бажання, дегуманізація.*

Глобалізація – це реальність сьогодення, яка знаходиться у центрі уваги світової громадськості. Глобалізація як об’єкт теоретичного дослідження має широкі коментування та інтерпретації, що своєю різноманітністю засвідчують її складність і неоднозначність. Глобалізаційні процеси спричиняє диференціацію систем ціннісної орієнтації, розвиток освіти з утвердженням плюралізму ідей і принципів, виникненням вільної особистості, спричиняє «формування людського капіталу» [1]. Мусимо констатувати, що етична складова глобалізації під тиском політичної коректності досить часто залишається за межами всебічного обговорення. У зв’язку з цим існує неоднозначність в оцінці глобалізації з позицій етики.

Якщо глобалізацію розуміти як світогляд, згідно з яким всі істоти Землі – ланки єдиного глобального організму, і слід з повагою і турботою ставитися до них – така позиція є позитивним явищем. Розуміння того, що світ є однією

екосистемою, що є необхідним докладати зусилля для виживання людства у сучасних умовах. Це нова свідомість і нова етика, яка відображає всесвітню глобальну єдність. Наші базисні, фундаментальні моральні цінності носять загальний характер, що можна трактувати як глобальний. На думку Е. Гідденса, у глобальному постіндустріальному соціумі загальнолюдські моральні цінності не зникають, а навпаки, вони отримують реальне підґрунтя у глобальному взаємозв'язку[2]. На сучасному етапі розвитку цивілізації виникає об'єктивна необхідність переосмислення загальнолюдських цінностей. У зв'язку з цим виникає питання: «Чи можлива глобальна етика?»

Ідея глобальної етики знайшла відображення у деяких організаціях і документах (наприклад, «Всесвітній етос», «Декларація принципів глобальної етики» та ін.) У «Декларації принципів глобальної етики» сказано: «Під глобальної етикою ми розуміємо фундаментальне згоду на об'єднуючі цінності. Кожна людина володіє невідчужуваною і непорушною гідністю. Тому кожна людина у державі зобов'язана поважати гідність інших»[3]. У зміст поняття «глобальна етика» вкладається така система цінностей, яка могла бути основою єдиного культурного простору всієї постіндустріальної цивілізації.

Однак дослідники виділяють також і негативні риси глобалізації. Глобалізація передбачає міжнародний поділ праці, що спричинить залежність окремих національних держав від держав-гегемонів. У контексті глобалізації національна ідентичність втрачає сенс, національна держава стає підсистемою. Під загрозою знищення перебувають юридичні та етичні норми, пов'язані з історичними особливостями, духовною своєрідністю окремих народів. Традиційні механізми управління (наприклад, моральні стимули в економічній діяльності) втрачають значення. Оскільки глобалізація має секулярний характер, є загроза знищення або модернізації окремих релігійних конфесій, тобто релігійно-етичної специфіки окремих народів. Водночас слід критично оцінювати світоглядні запити на подолання постмодерном обмеженості культури людства в цілому. Узагальнюючи, можна виділити такі ідеї постмодернізму щодо етичної і моральної складової культури людини:

1. Етика і мораль реально не існують, вони користуються суспільством соціальний конструктивізм. Мова визначає мислення, а отже мораль – це лише «мета-оповідання» (метанаррація) – культурний детермінізм.

2. Людина існує, як насамперед, член групи, підпорядкований груповій моралі корпоративного типу – заперечення індивідуальної ідентичності.

3. Універсального людства не існує, оскільки кожна культура утворює власну реальність включаючи і мораль; традиційні моральні цінності є канонами пригноблення і насилля – заперечення традиціоналізму та універсалізму етичних принципів.

4. Абсолютних моральних істин не існує – заперечення трансцендентного походження етики.

5. Всі етичні цінності є лише масками для прикриття примітивного бажання влади – культ влади.

6. Самореалізації можна досягти у певному угрупованні, вивільнивши свої потяги, почуття і сексуальність, не намагаючись впорядкувати своє життя на засадах моралі.

Отже, є не випадковим, що молода генерація в Європі і США звикла мислити безсистемно і не рахуючись з об'єктивною істиною (Л. Андерсен). Простежуючи практичне втілення ідей постмодернізму, Б. Барбер прийшов до висновку, що їх реалізація виявляється у двох основних суперечливих тенденціях: перша – масова культура і економічна глобалізація об'єднують світ (феномен, який він назвав «McWord»); друга – трайбалізм поділяє світ на численні, відокремлені одна від одної субкультури. У сучасну епоху постмодернізму моральні аспекти людських стосунків набули нових форм. Вони, на думку Д. Вейза, базуються на етиці бажання. Ця етика виходить із наступних тверджень: «Те, чого я хочу і що обираю, не лише істинне (для мене), але й правильне (для мене)», «Те, що різним людям подобаються і вони обирають різні речі, свідчить, що істина і мораль відносні, а у мене є право на свої бажання» [4]. Отже, етика бажання, врешті-решт, спрямовує багатьох

людей, особливо молодь, до ще більшої моральної невизначеності, до відкидання традиційних моральних цінностей і джерел людської культури.

Експорт такої версії «гуманізму» з країн Заходу у моральному сенсі призводить до розширення відчуженості і втрати сенсу життя. Після демонтажу державного соціалізму на пострадянському просторі західні цінності масового споживання і поп-культури досить швидко заповнили духовний вакуум, що утворився в культурному просторі нових держав. Велика кількість людей, особливо молодь, прихильно поставилася до ідеології постмодерну з її релятивістською мораллю, запереченням абсолютних цінностей і матеріалістичним культом збагачення.

Крім того ліквідація потужної наддержави не могла не спричинити стрімке зростання злочинності. Традиціоналістське нехтування економічним мотивом заради достатнього життя легко перетворюється у пристрасть до наживи несучасного, незахідного типу, коли гроші можуть зароблятися не у результаті праці і без дотримання моралі [5]. Економічна модернізація опиняється під загрозою криміналізації і корупції, що наочно підтверджується практикою реформ, зокрема в пострадянських країнах. Звідси особливо актуалізуються проблема етики підприємництва та трудового етосу. Економісти вимушені констатувати, що сьогодні подолання економічних негараздів соціуму можливе не через трансформацію соціальних структур, а внаслідок духовної та інтелектуальної еволюції індивідів [6, 7, 8, 9].

Таким чином, в цілому глобалізація долає обмеженість індивіда щодо його оточення, стандартів його традиційного способу життя, відкриваючи безліч можливостей, знайомлячи з подібними цінностями й способами життя інших. Водночас індивід вимушений вибирати різні життєві та ціннісні альтернативи. Негативним проявом глобалізації є те, що вона здебільше механічно з'єднує світ та долаючи кордони культурних світів, проблематизує єдність суспільства, розмиваючи традиційні ціннісні орієнтації пропагуванням цінностей модерної західної цивілізації. Розхитуючи традиційні соціокультурні визначеності глобалізація не тільки розширює горизонти творчих можливостей

індивіда і суспільства, але й породжує розгубленість у самоідентифікації, що обертається підривом усталеної системи моральних норм і цінностей, особливо у суспільствах перехідної доби.

Література:

1. Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: України і світ на зламі тисячоліть / В.П. Горбатенко. – К., 1999. – 41 с.
2. Гидденс Э. Ускользящий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь / Э.Гидденс. – М. : Весь мир, 2004. – 120 с.
3. Кюннг Г. Декларация мирового этоса. Парламент религий мира. 4 сентября 1993 / Г.Кюннг. – Чикаго, США. [Электронный ресурс] URL: <http://anthropology.ru/texts/documents/weltethos.html>.
4. Вейз младший Д.Э. Времена постмодерна / Д.Э. Вейз младший. – Минск, 2002. – 240 с.
5. Федотова В.Г. Типология модернизации и способов их изучения / В.Г. Федотова // Вопросы философии. – 2000. – №4 – С. 3-27.
6. Козловски П. Принципы этической экономики / П. Козловски. – СПб. : Экономическая школа, 1999. – 346 с.
7. Козловски П. Этика капитализма. Эволюция и общество / П. Козловски. – СПб. : Экономическая школа, 1996. – 158 с.
8. Иноземцев В.Л. За пределами экономического общества. Постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире / В.Л. Иноземцев. – М. : Наука, 1998. – 614 с.
9. Разин А. С. Экономическая этика в структуре этического знания / А.С. Разин, Ж.В. Рослякова // Философия социальных коммуникаций. – 2011. – № 4. – С. 78–87.

Annotation. It was considered the ethical dimension of globalization transformation processes. It was established that in general globalization overcomes the limitation of the individual in terms of his environment, standards, traditional way of life. It was analysed the moral behavior of the individual in conditions of the globalized society which demands from the person to make a difficult choice between various vital and valuable alternatives. Globalization does not only expand the horizons of life opportunities, but also creates confusion in the self-identification of the individual.

Key words: globalization, global ethic, postmodern culture, ethics of desire, dehumanization.